
Ztrácí vzdělání svoji váhu?

Ztrácí vzdělání svoji váhu?

Lidí s vysokoškolským vzděláním bude čím dále víc. Zaplatíme je vůbec?

Mluví se o tom v poslední době skoro pořád: Česká republika má ve své populaci pořád příliš málo vysokoškolsky vzdělaných lidí. Přesněji řečeno má méně lidí, kteří úspěšně absolvovali nějakou formu terciárního vzdělávání, než vyspělé západní země, v nichž došlo během posledních tří desetiletí ke skutečně obrovskému nárůstu těchto výukových kapacit.

Není ovšem pochyb, že i v České republice se počet vysokoškoláků v nejbližší době poměrně výrazně zvýší. Ostatně již se nějakou dobu zvyšuje, jen se to ještě nestačilo dostatečně projevit v oněch zmiňovaných ve světě sledovaných statistikách.

Skoro polovina maturantů bude studovat dál

Vždyť oproti roku 1990 máme na vysokých školách dvaapůlkrát víc studentů. A je reálné, že do roku 2010 se skutečně splní to, co odborníci, ale i představitelé státu či ministerstva školství, proklamují: že totiž téměř polovina mladých lidí po maturitě bude nastupovat na vysokou nebo alespoň vyšší odbornou školu (tento typ studia je rovněž zahrnován do terciárního vzdělávání).

Slyší-li člověk takovou informaci, musí ho ovšem napadnout přinejmenším alespoň dvě otázky.

Zprvé, jestli na to polovina populace intelektuálně opravdu má, a za druhé, jestli s vyšším podílem vysokoškolsky vzdělaných lidí nepoklesne nejen jejich prestiž, ale případně i odměňování. Jestli se diplom nestane jen "kusem papíru", k němuž se nebude při přijímacích pohovorech nijak přihlížet. Odpověď na první otázku je poměrně snadná: Věc se vyřešísama následnou diferenciací neboli rozrůzněním studia.

Lze tedy stručně říct, že i nadále zůstanou prestižní školy poskytující vrcholové vzdělávání například budoucích vědeckých či technických pracovníků či odborníků v daných oborech. Vedle toho však bude existovat i podstatně širší nabídka na školách, které nejsou a nebudou považovány za stejně prestižní.

Tato nabídka zahrne například kratší studium a dále třeba studium zaměřené více profesně než teoreticky. Asi oprávněně lze namítnout, že se dá samozřejmě předpokládat, že kromě náročných škol se v této skupině objeví právě i školy, jež budou na studenty klást nižší nároky.

Nejmenší výhody mají studovaní v severovýchodních zemích

Složitější je to s prestiží takto vzdělaných lidí. Pokud chceme hledat odpověď na to, zda budou vysokoškoláci požívat stejně vysokého společenského hodnocení, eventuálně odměny, jako v dřívějších dobách, měli bychom se podívat především do zemí, kde vysoký podíl absolventů terciárního studia již mají.

Srovnáváme-li ale jejich mzdy s tamní průměrnou mzdou, dojdeme ke zjištění, že běžně nevydělávají o mnoho více než je obvyklý místní průměr, někdy jsou právě jen na tomto průměru.

Jak před nedávnem upozornil ředitel Střediska vzdělávací politiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy Jan Koucký, nejmenší mzdové výhody mají vysokoškoláci ve skandinávských zemích. Tedy tam, kde je jejich podíl ve společnosti největší.

Česká republika spolu s Maďarskem naopak patří k zemím, kde jsou mzdy vysokoškolsky vzdělaných v poměru k průměrné mzdě nejvyšší.

Hlavní budou schopnosti, nikoliv vzdělání

Je nutné rovněž počítat s tím, že zvyšování počtu studentů, tedy kvantitativní expanze, která už byla nastartována, sníží výhody nejen samotných vysokoškoláků, ale i absolventů dalších forem terciárního studia.

Je to ostatně přirozené. V dobách našich dědečků byli za vzdělance považováni i maturanti. Za první republiky se s nimi během vojenské služby dokonce automaticky počítalo s vyššími hodnostmi. Vysokoškolská studia tehdy absolvovalo skutečně jen mizivé procento obyvatelstva, zatímco dnes dosáhne na maturitu více než sedmdesát procent populace a přes třicet procent maturantů pak pokračuje ve vzdělávání dál.

Budeme-li mít pětadvacet či osmačtyřicet procent absolventů terciárního studia, jako v některých jiných vyspělých zemích, je přirozené, že budou muset na pracovním trhu prokázat především svoje skutečné schopnosti nejen vzdělání. To bude s přibývajícím časem pomalu považováno za naprosto samozřejmé.

Česko versus OECD

V zemích OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) má terciární vzdělání v průměru 29 procent obyvatel ve věku 25 -34 let. V polovině z nich je to dokonce více než 32 procent. V České republice dosáhlo v roce 2002/3

terciárního vzdělávání jen 12 procent populace stejné věkové kategorie. Od té doby se tento podíl zvyšuje, avšak pozdější oficiální čísla k OECD k dispozici nejsou.

Na druhé straně má Česká republika jeden z nejvyšších podílů středoškolsky vzdělané populace, to jest té, která absolvovala buď maturitu, nebo odbornou přípravu ve středním odborném učilišti. Tento podíl činí u obyvatel mezi 25. a 34. rokem věku 92 procent. Průměr v zemích OECD činí 75 procent.